

Briselē, 21.11.2023.
C(2023) 9515 final

KOMISIJAS ATZINUMS

(21.11.2023)

par Latvijas budžeta plāna projektu

{SWD(2023) 951 final}

(Autentisks ir tikai teksts latviešu valodā)

KOMISIJAS ATZINUMS

(21.11.2023)

par Latvijas budžeta plāna projektu

(Autentisks ir tikai teksts latviešu valodā)

VISPĀRĪGIE APSVĒRUMI

1. Regulā (ES) Nr. 473/2013¹ ir paredzēti noteikumi par budžeta politikas uzraudzības pastiprināšanu eurozonā ar mērķi nodrošināt, ka valstu budžeti atbilst ekonomikas politikas norādēm, kas sniegtas saistībā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta un Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu.
2. Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 473/2013 6. pantu dalībvalstīm ir katru gadu līdz 15. oktobrim Komisijai un Eurogrupai jāiesniedz budžeta plāna projekts, kurā norādīti nākamā gada budžeta mērķrādītāji un sniegta informācija par vispārējās valdības un tās apakšsektoru budžeta perspektīvas galvenajiem aspektiem.
3. Komisija 2023. gada 8. martā pieņēma paziņojumu par fiskālās politikas norādēm 2024. gadam², kurā vēlreiz norādīja, ka stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula tiks deaktivēta 2023. gada beigās.
4. 2023. gada 26. aprīlī Komisija nāca klajā ar trim leģislatīvo aktu priekšlikumiem³ ar mērķi visaptveroši reformēt ES fiskālo satvaru. To galvenais mērķis ir stiprināt valsts parāda atmaksājamību un ar reformu un investīciju palīdzību veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Ar šiem priekšlikumiem Komisija vēlas uzlabot valstu atbildību, vienkāršot satvaru un pāriet uz lielāku uzsvāri uz vidēju termiņu apvienojumā ar efektīvu un konsekventāku izpildes panākšanu. Kā norādīts Padomes 2023. gada 14. martā⁴ un 2023. gada 27. oktobrī⁵ pieņemtajos secinājumos, mērķis ir leģislatīvo darbu pabeigt 2023. gadā. Tā kā jaunais tiesiskais regulējums, kas balstīts uz ekonomikas pārvaldības satvara pārskatīšanas iznākumu, vēl nepastāv, joprojām ir piemērojams esošais tiesiskais regulējums. Tie 2023. gada 26. aprīļa leģislatīvo aktu priekšlikumu elementi, kas atbilst esošajiem tiesību aktiem, bija iestrādāti 2023. gada pavasara valstīm adresēto ieteikumu fiskālajā komponentā.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 473/2013 (2013. gada 21. maijs) par kopīgiem noteikumiem budžeta plānu projektu uzraudzībai un novērtēšanai un pārmērīga budžeta deficīta novēršanai eurozonas dalībvalstīs (OV L 140, 27.5.2013., 11. lpp.).

² Komisijas paziņojums Padomei "Fiskālās politikas norādes 2024. gadam" (8.3.2023., COM(2023) 141 final).

³ Komisijas priekšlikums "Eiropas Parlamenta un Padomes regula par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97" (26.4.2023., COM(2023) 240 final); Komisijas priekšlikums "Padomes regula, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu" (26.4.2023., COM(2023) 241 final); Komisijas priekšlikums "Padomes direktīva, ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām" (26.4.2023., COM(2023) 242 final).

⁴ Padomes secinājumi "ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformas ievirzes" *ECOFIN* padomes sanāksmei (14.3.2023, 6995/1/23 – REV 1).

⁵ Eiropas Padomes 2023. gada 26. un 27. oktobra sanāksmes secinājumi, EUCO 14/23.

5. Kā bija minēts fiskālās politikas norādēs 2024. gadam⁶, Komisija ierosinās Padomei pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras attiecībā uz deficītu sākt 2024. gada pavasarī, balstoties uz 2023. gada izpildes rezultātiem, saskaņā ar esošajām tiesību normām. Dalībvalstis bija aicinātas ņemt to vērā, izpildot savus 2023. gada budžetus un sagatavojot 2024. gada budžeta plāna projektus.
6. Atvесеļоšanas un noturības mehānisms⁷ nodrošina finansiālu atbalstu reformu un investīciju īstenošanai, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai. Šā mehānisma mērķis ir arī palielināt Savienības energosistēmas noturību, Savienības līmenī samazinot atkarību no fosilajām degvielām un dažādojot energoapgādi (“REPowerEU mērķi”)⁸. Mehānisms stiprinās dalībvalstu ekonomiku noturību un potenciālo izaugsmi, tādējādi veicinot darbvietu radīšanu un publisko finanšu ilgtspēju. Daļa no šā atbalsta ir neatmaksājams finansiālais atbalsts (dotācijas), kas rada Savienības finansētu fiskālo stimulu. Kopā ar kohēzijas politikas līdzekļiem un Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu Atvесеļоšanas un noturības mehānisms atbalsta taisnīgu un iekļaujošu atvесеļоšanu Eiropas Savienībā saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru.
7. Ekonomikas politikā būtu jāturpina vērsties pret riskiem, kas saistīti ar augstu inflāciju, un jārisina ilgtermiņa problēmjaucājumi. Kaut arī inflācija mazinās, eurozonā tā joprojām rada bažas. Ir ļoti svarīgi, lai inflācija turpinātu kristies un inflācijas gaidas saglabātos stabilas, kas panākams ar konsekvētām monetārajām un fiskālajām politikām, kurām tomēr, ņemot vērā augsto nenoteiktības pakāpi, vajadzētu būt ātri pielāgojamām. Jo īpaši būtu jāizbeidz ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumi, kas tika veikti, reaģējot uz enerģijas cenu šoku, un attiecīgie ietaupījumi jāizmanto valsts sektora budžeta deficīta pēc iespējas drīzai samazināšanai 2023. un 2024. gadā. Ja enerģijas cenas atkal pieaugtu un tāpēc būtu nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai būtu jāturpina esošie pasākumi, tie būtu jāvērs uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, kā arī tiem būtu jābūt fiskāli pieņemamiem un jā saglabā stimuli taupīt enerģiju. Dalībvalstīm turklāt būtu jāturpina saglabāt valsts finansētās investīcijas un jānodrošina Atvесеļоšanas un noturības mehānisma dotāciju un citu ES fondu efektīva apguve, jo īpaši nolūkā veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos.

APSVĒRUMI ATTIECĪBĀ UZ LATVIJU

8. Latvija 2024. gada budžeta plāna projektu iesniedza 2023. gada 1. novembrī⁹. Pamatojoties uz to un ņemot vērā Padomes 2023. gada 14. jūlija ieteikumu Latvijai¹⁰, Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 473/2013 7. pantu ir pieņēmusi turpmāk sniegto atzinumu. Komisija 2023. gada 3. novembrī nosūtīja Latvijai vēstuli, kurā

⁶ Komisijas paziņojums Padomei “Fiskālās politikas norādes 2024. gadam” (8.3.2023., COM(2023) 141 final).

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atvесеļоšanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz REPowerEU nodaļām atvесеļоšanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp.).

⁹ Projekts tika iesniegts vēlāk nekā 15. oktobra termiņā tāpēc, ka 15. septembrī darbu sāka jauna valdība.

¹⁰ Padomes Ieteikums par Latvijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2023. gada stabilitātes programmu (OV C 312, 1.9.2023., 10. lpp.).

sniedza savus provizoriskos apsvērumus par budžeta plāna projektu un lūdza sniegt papildu informāciju. Latvija uz Komisijas vēstuli atbildēja 2023. gada 10. novembrī¹¹. Šī informācija ir ņemta vērā Komisijas novērtējumā par budžeta attīstības tendencēm un riskiem.

10. Saskaņā ar budžeta plāna projektu Latvijas reālā IKP prognozētais pieaugums 2024. gadā ir 2,5 % (2023. gadā 1,0 %), bet prognozētā SPCI inflācija 2024. gadā ir 2,2 % (2023. gadā 10,0 %). Savukārt saskaņā ar Komisijas 2023. gada rudens prognozi Latvijas reālā IKP prognozētais pieaugums 2024. gadā ir 2,4 % (2023. gadā -0,2 %), bet prognozētā inflācija 2024. gadā ir 3,2 % (2023. gadā 9,6 %). Galvenās atšķirības starp abiem prognožu avotiem attiecībā uz 2023. gadu atspoguļo Latvijas tautsaimniecības negatīvo sniegumu 2023. gada pirmajos divos ceturkšņos, kas ir ņemts vērā Komisijas prognozē, taču ne budžeta plāna projekta rādītājā. Savukārt atšķirība 2024. gada inflācijas prognozē ir skaidrojama ar atšķirīgiem pieņēmumiem attiecībā uz to, cik ātri inflācija mazināsies konkrētu komponentu griezumā.

Kopumā budžeta plāna projektā iekļauto budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomiskais scenārijs šķiet atbilstam Komisijas 2023. gada rudens prognozei par 2024. gadu (savukārt attiecībā uz 2023. gadu tas ir optimistiskāks).

Latvija atbilst Regulas (ES) Nr. 473/2013 4. panta 4. punktā noteiktajai prasībai, jo budžeta plāna projekta pamatā ir neatkarīgu struktūru apstiprinātas makroekonomikas prognozes.

11. Budžeta plāna projektā prognozēts, ka Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2024. gadā palielināsies līdz 2,8 % no IKP (2023. gadā - 2,7 %). Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2024. gada beigās būs pieaugusi līdz 41,0 % (2023. gada beigās - 39,9 %). Savukārt saskaņā ar Komisijas 2023. gada rudens prognozi Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2024. gadā samazināsies līdz 3,1 % no IKP (2023. gadā - 3,2 %), bet vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP līdz 2024. gada beigām palielināsies līdz 42,3 % (2023. gada beigās - 41,7 %). Attiecībā uz 2023. gadu galvenās atšķirības starp abiem prognožu avotiem ir skaidrojamas ar to, ka Komisijas prognozē nominālie nodokļu ieņēmumi ir mazāki un investīcijas ir lielākas. Turklāt Komisijas prognozē ir mazāks nominālais IKP. Attiecībā uz 2024. gadu galvenās atšķirības starp abiem prognožu avotiem ir skaidrojamas ar to, ka Komisijas prognozē nominālie nodokļu ieņēmumi ir mazāki un mazāks ir arī nominālais IKP.
12. Balstoties uz Komisijas aplēsēm, prognozētā fiskālā nostāja¹² 2023. gadā ir ekspansīva (0,7 % no IKP) un arī 2024. gadā tā būs ekspansīva (0,5 %).
13. Budžeta plāna projektā ir pieņemts, ka no Atvесеlоšanas un noturības mehānisma neatmaksājamā finansiālā atbalsta (dotācijām) finansējamie izdevumi 2024. gadā atbildīs 1,3 % no IKP salīdzinājumā ar 0,6 % no IKP 2023. gadā. Tas atbilst pieņēmumiem, kuri ir Komisijas 2023. gada rudens prognozes pamatā. No Atvесеlоšanas un noturības mehānisma dotācijām finansētie izdevumi dos iespēju

¹¹ Komisijas vēstule un Latvijas atbilde ir publicētas šeit: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/annual-draft-budgetary-plans-dbps-euro-area-countries/draft-budgetary-plans-2024_en.

¹² Fiskālā nostāja tiek noteikta kā vispārējās valdības primāro izdevumu izmaiņas, atskaitot diskrecionāro ieņēmumu pasākumu izmaiņu ietekmi uz budžetu un vienreizējos un cikliskā bezdarba izdevumus, bet ieskaitot no Atvесеlоšanas un noturības mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājamā atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, attiecībā pret potenciālā IKP pieauguma vidēja termiņa (10 gadu) vidējo rādītāju, izsakot kā attiecību pret nominālo IKP.

veikt kvalitatīvas investīcijas un produktivitāti palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Latvijas vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu.

14. Ņemot vērā budžeta plāna projektā sniegto informāciju, Komisijas 2023. gada rudens prognozē ir ievērots, ka līdz 2023. gada beigām ir paredzēts izbeigt pasākumus, kas 2022. un 2023. gadā tika ieviesti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Paralēli tam 2024. gada budžetā ir iekļauts nosacīts noteikums, kas paredz, ka gadījumā, ja 2024. gadā tiktu novērotas būtiskas enerģijas cenu svārstības ar augšupejošu tendenci, mājāsaimniecībām ar maziem ienākumiem tiktu nodrošināts mērķorientēts atbalsts.¹³

Budžeta plāna projektā turklāt attiecībā uz 2024. gadu ir iekļauti jauni diskrecionārie ieņēmumu un izdevumu pasākumi, kas nav tieši saistīti ar enerģijas cenu attīstību. Galvenie budžeta plāna projektā norādītie ieņēmumu pasākumi ir uzņēmumu ienākuma nodokļa avansa maksājumu ieviešana attiecībā uz finanšu sektoru, likmju paaugstināšana vairākām akcīzes precēm, normatīvajos aktos noteikti papildu dividendu maksājumi no valsts uzņēmumiem un sekundāri nodokļu ieņēmumi sakarā ar publiskā sektora algu palielināšanu¹⁴. Galvenie izdevumu pasākumi ir publiskā sektora algu palielināšana (skolotājiem, konkrētu nozaru ministrijām un iestādēm), papildu finansējums veselības aprūpei un izglītībai, papildu maksājumi pensionāriem un mērķorientēts atbalsts sakarā ar hipotekāro kredītu likmju straujo kāpumu, kā arī ārējās robežas infrastruktūras pilnveidei. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm šo pasākumu kopējā deficītu palielinošā ietekme 2024. gadā būs 0,8 % apmērā no IKP (ieņēmumus palielinošie pasākumi 0,8 % apmērā no IKP un izdevumus palielinošie pasākumi 1,5 % apmērā no IKP), un ir sagaidāms, ka šiem pasākumiem būs paliekoša ietekme uz publiskajām finansēm.

15. Padome 2023. gada 14. jūlijā ieteica Latvijai nodrošināt, ka 2024. gadā tiek īstenota piesardzīga fiskālā politika, jo īpaši ierobežojot valsts finansēto neto primāro izdevumu¹⁵ nominālo pieaugumu līdz ne vairāk kā 3,0 %.

Saskaņā ar Komisijas 2023. gada rudens prognozi Latvijas neto valsts finansētie primārie izdevumi 2024. gadā pieaugs par 4,8 %, tātad šis rādītājs pārsniegs ieteikto maksimālo pieauguma tempu. Šis izdevumu pārsniegums salīdzinājumā ar neto valsts finansēto primāro izdevumu ieteikto maksimālo pieauguma tempu 2024. gadā atbilst 0,6 % no IKP. Tomēr pašreizējās aplēses par neto izdevumiem 2023. gadā ir par 0,6 % no IKP mazākas nekā laikā, kad tika pieņemts ieteikums. Tāpēc, tā kā ieteikums attiecībā uz 2024. gadu bija formulēts kā pieauguma temps, atbilstības novērtējumā ir jāņem vērā arī 2023. gada bāzes efekts. Ja neto izdevumi 2023. gadā būtu bijuši tādi, kādi tie bija prognozēti ieteikuma pieņemšanas laikā, attiecīgais neto izdevumu pieauguma temps 2024. gadā būtu atbilstīgs ieteiktajam tempam. Tāpēc vērtējums ir tāds, ka neto valsts finansētie primārie izdevumi ne pilnībā atbilst ieteikumam.

16. Turklāt Padome ieteica Latvijai izbeigt spēkā esošos ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumus un attiecīgos ietaupījumus izmantot valsts sektora budžeta deficīta pēc

¹³ Komisijas 2023. gada rudens prognozē šis noteikums ir uzskatīts par negatīvas attīstības risku, kas var radīt kārtējo izdevumu papildu pieaugumu.

¹⁴ Komisija pēdējo minēto pasākumu neklasificēja pie diskrecionārajiem fiskālajiem pasākumiem. Sekundārā ietekme uz ieņēmumiem nav diskrecionārs fiskālais pasākums, bet Komisijas 2023. gada rudens prognozē ir ņemta vērā kā makroekonomiska ietekme.

¹⁵ Neto primārie izdevumi ir definēti kā valsts finansētie izdevumi, no kuriem atskaitīti diskrecionārie ieņēmumu pasākumi un procentu izdevumi, kā arī cikliskā bezdarba izdevumi.

iespējas drīzai samazināšanai 2023. un 2024. gadā. Padome arī precizēja, ka tad, ja enerģijas cenas atkal pieaugtu un tāpēc būtu nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai būtu jāturpina esošie pasākumi, Latvijai būtu jānodrošina, ka tie ir vērsti uz neaizsargātu mājražniecību un uzņēmumu aizsardzību, ir fiskāli pieņemami un saglabā stimulus taupīt enerģiju.

Saskaņā ar Komisijas 2023. gada rudens prognozi enerģētikas atbalsta pasākumu prognozētās neto budžeta izmaksas¹⁶ ir 0,9 % no IKP 2023. gadā un 0,0 % gan 2024., gan 2025. gadā. Ja attiecīgie ietaupījumi atbilstoši Padomes ieteikumam tiks izmantoti valsts sektora budžeta deficīta mazināšanai, minētās prognozes 2024. gadā nozīmētu fiskālo korekciju 0,9 % apmērā no IKP (neto valsts finansēto primāro izdevumu bremzējošā ietekme¹⁷ uz 2024. gada fiskālo nostāju būtu 0,7 % apmērā no IKP). Tātad var secināt, ka enerģētikas atbalsta pasākumus ir paredzēts izbeigt līdz 2023. gada beigām, kas atbilst Padomes ieteiktajam. Tomēr nav paredzēts attiecīgos ietaupījumus pilnībā izmantot valsts sektora budžeta deficīta samazināšanai, kas rada risku, ka nebūs nodrošināta atbilstība Padomes ieteikumam.

17. Padome turklāt Latvijai ieteica saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt Atveseļošanas un noturības mehānisma dotāciju un citu ES fondu efektīvu apguvi, jo īpaši nolūkā veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Saskaņā ar Komisijas 2023. gada rudens prognozi valsts finansētās investīcijas 2024. gadā palielināsies līdz 4,1 % no IKP (3,8 % no IKP 2023. gadā), tādējādi paredzams, ka tās tiks saglabātas. Tas atbilst Padomes ieteiktajam. Paredzams, ka publiskie izdevumi, kas tiek finansēti no ieņēmumiem no ES fondiem, tai skaitā no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām, 2024. gadā palielināsies līdz 3,4 % no IKP (2,2 % no IKP 2023. gadā).

18. Padome 2023. gada 14. jūlijā arī ieteica Latvijai periodā pēc 2024. gada turpināt īstenot vidēja termiņa fiskālo stratēģiju, kura vērsta uz pakāpenisku un ilgtspējīgu konsolidāciju, apvienojumā ar tādām investīcijām un reformām, kas veicina lielāku ilgtspējīgu izaugsmi, lai panāktu piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli.

Budžeta plāna projektā ir norādīts uz valdības investīciju stratēģiju periodam pēc 2024. gada, konkrēti, valsts aizsardzības finansējuma palielināšanu līdz 2,75 % no IKP 2026. gadā un 3,0 % no IKP 2027. gadā, valsts ārējās robežas tehniskās infrastruktūras pilnveidošanu un pasažieru vilcienu iepirkuma atlikšanu. Vidējā termiņā valdība arī plāno turpināt 2024. gadā ieviešamo prioritāšu finansēšanu, tai skaitā izglītības nozarē (algu palielināšana skolotājiem un papildu finansējums augstākajai izglītībai) un veselības aprūpē (finansējuma vispārēja palielināšana ar mērķi uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti).

19. Visbeidzot, Padome 2023. gada 14. jūlijā arī ieteica Latvijai paplašināt nodokļu uzlikšanu, tai skaitā īpašumam un kapitālam, un stiprināt veselības aprūpes un sociālās aizsardzības adekvātumu. Budžeta plāna projektā nav iekļauti pasākumi, kas būtu vērsti uz nodokļu politikas problēmjauditājumu risināšanu. Tajā pašā laikā plānā ir paredzēts būtisks finansējuma palielinājums veselības aprūpei nolūkā risināt

¹⁶ Šis lielums atspoguļo minēto pasākumu gada budžeta izmaksas, ievērojot ieņēmumus un izdevumus un attiecīgā gadījumā atskaitot ieņēmumus no nodokļiem par enerģijas piegādātāju negaidīto papildu peļņu.

¹⁷ Šī ietekme tiek noteikta kā vispārējās valdības primāro izdevumu izmaiņas, atskaitot diskrecionāro ieņēmumu pasākumu izmaiņu ietekmi uz budžetu un vienreizējos un cikliskā bezdarba izdevumus, kā arī no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājamā atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, attiecībā pret nominālā IKP potenciālā pieauguma vidēja termiņa (10 gadu) vidējo rādītāju, izsakot kā attiecību pret nominālo IKP.

ieilgušas problēmas, proti, lai i) uzlabotu agrīno diagnosticēšanu un spēju efektīvi ārstēt pacientus, kas slimo ar slimībām, kurām raksturīga augsta mirstība, ii) ieviestu ilgtspējīgu veselības nozares finansēšanas modeli, kurā tiek izmantoti efektīvi e-pārvaldes datu risinājumi, un iii) nodrošināt veselības nozarei publisko finansējumu vismaz 12 % apmērā no valsts budžeta izdevumiem pamatfunkcijām. Budžeta plāna projektā ir arī paredzēti vairāki pasākumi, kas varētu uzlabot sociālo aizsardzību: i) vecuma un invaliditātes pensiju piemaksu palielināšana un saņēmēju loka paplašināšana un ii) atlīdzības palielināšana personu ar invaliditāti palīgiem.

20. Saskaņā ar Komisijas prognozi neto valsts finansēto primāro izdevumu pieaugums 2024. gadā neatbilst ieteiktajam maksimālajam pieauguma tempam. Tomēr, ja neto izdevumi 2023. gadā būtu bijuši tādi, kādi tie bija prognozēti ieteikuma pieņemšanas laikā, attiecīgais neto izdevumu pieauguma temps 2024. gadā būtu atbilstīgs ieteiktajam pieauguma tempam.

Turklāt, ņemot vērā Komisijas 2023. gada rudens prognozi un Latvijas budžeta plāna projektā sniegto informāciju, ir paredzams, ka ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumi tiks izbeigti līdz 2023. gada beigām. Tomēr attiecīgos ietaupījumus ir paredzēts tikai daļēji izmantot vispārējās valdības budžeta deficīta samazināšanai.

Ir paredzams, ka Latvija saglabās valsts finansētās publiskās investīcijas. Latvijai būtu arī jāturpina nodrošināt Atveseļošanas un noturības mehānisma dotāciju un citu ES fondu efektīvu apguvi.

Kopumā Komisija uzskata, ka Latvijas atjauninātais budžeta plāna projekts ne pilnībā atbilst Padomes 2023. gada 14. jūlija ieteikumam. Tāpēc Komisija aicina Latviju būt gatavai valsts budžeta procedūras ietvaros veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka 2024. gada fiskālā politika atbilst Padomes 2023. gada 14. jūlija ieteikumam.

Līdztekus Komisija prognozē, ka Latvijas nominālais budžeta deficīts 2024. gadā būs 3,2 % apmērā no IKP, tātad virs Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kas ir 3 % no IKP, un valsts sektora parāda attiecība 2024. gadā būs 42,3 %, tātad zem Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kas ir 60 % no IKP.

Komisija turklāt uzskata, ka Latvija ir panākusi ierobežotu progresu attiecībā uz Padomes 2023. gada 14. jūlija ieteikumā ietvertu fiskālo ieteikumu strukturālajiem elementiem, un tāpēc aicina Latvijas iestādes paātrināt progresu.

Visaptverošs apraksts par progresu, kas panākts Padomes konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanā, tiks iekļauts 2024. gada ziņojumos par valstīm un novērtēts saistībā ar Padomes konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, kurus Komisija ierosinās 2024. gada pavasarī.

Tabula. Galvenie makroekonomiskie un fiskālie rādītāji

	2022	2023		2024	
	Izpilde	BPP	KOM	BPP	KOM
Reālais IKP (izmaiņas, %)	3,4	1,0	-0,2	2,5	2,4
SPCI inflācija (%, gada vidējais)	17,2	10,0	9,6	2,2	3,2
Vispārējās valdības bilance (% no IKP)	-4,6	-2,7	-3,2	-2,8	-3,1
Primārā bilance (% no IKP)	-4,2	-2,0	-2,5	-1,9	-2,1
Vispārējās valdības bruto parāds (% no IKP, gada beigās)	41,0	39,9	41,7	41,0	42,3
	KOM	KOM		KOM	
Fiskālā nostāja (*) (% no IKP)	-0,1	-0,7		-0,5	
Fiskālā korekcija (**) (% no IKP)	-0,4	0,4		0,7	
Izmaiņas kopējās neto budžeta izmaksās par enerģētikas atbalsta pasākumiem (***) (% no IKP)	1,4	-0,5		-1,0	
Neto valsts finansēto primāro izdevumu pieaugums (izmaiņas, %) (A)				4,8	
Neto valsts finansēto primāro izdevumu ieteiktais maksimālais pieauguma temps (****) (izmaiņas, %) (B)				3,0	
Novirze no neto valsts finansēto primāro izdevumu ieteiktā maksimālā pieauguma (procentpunktos) (B-A)				-1,8	
<u>If net expenditure grows above CSR</u> Neto valsts finansēto primāro izdevumu novirzes ietekme uz fiskālo korekciju salīdzinājumā ar Padomes ieteikumu (*****) (% no IKP)				0,6	

Piezīmes.

(*) Vispārējās valdības primāro izdevumu izmaiņas, atskaitot diskrecionāro ieņēmumu pasākumu (un ar Covid-19 pandēmiju saistīto pagaidu ārkārtas pasākumu) ietekmi uz budžetu un vienreizējos un cikliskā bezdarba izdevumus, bet ieskaitot no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājamā atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, attiecībā pret nominālā IKP potenciālā pieauguma vidēja termiņa (10 gadu) vidējo rādītāju. Negatīvs (pozitīvs) rādītājs nozīmē, ka neto primāro izdevumu pieaugums pārsniedz (ir mazāks par) IKP potenciālā pieauguma vidēja termiņa rādītāju, un liecina par ekspansīvu (bremzējošu) fiskālo nostāju.

(**) Vispārējās valdības primāro izdevumu izmaiņas, atskaitot diskrecionāro ieņēmumu pasākumu (un ar Covid-19 pandēmiju saistīto pagaidu ārkārtas pasākumu) ietekmi uz budžetu un vienreizējos un cikliskā bezdarba izdevumus, kā arī no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājamā atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, attiecībā pret nominālā IKP potenciālā pieauguma vidēja termiņa (10 gadu) vidējo rādītāju. Negatīvs (pozitīvs) rādītājs nozīmē, ka neto valsts finansēto primāro izdevumu pieaugums pārsniedz (ir mazāks par) IKP potenciālā pieauguma vidēja termiņa rādītāju, un liecina par ekspansīvu (bremzējošu) fiskālo korekciju.

(***) Enerģētikas atbalsta pasākumi mīnus ieņēmumi no jauniem nodokļiem un citiem maksājumiem par enerģijas ražotāju negaidīto papildu peļņu.

(****) Saskaņā ar Padomes Ieteikumu par Latvijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2023. gada stabilitātes programmu (OV C 312, 1.9.2023., 10. lpp.).

(*****) Neto valsts finansēto primāro izdevumu pieauguma pārsniegums salīdzinājumā ar ieteikto maksimālo pieauguma tempu, izteikts procentos no IKP.

“BPP” – 2024. gada budžeta plāna projekts, “KOM” – Eiropas Komisijas 2023. gada rudens prognoze.

Briselē, 21.11.2023

*Komisijas vārdā –
Paolo GENTILONI
Komisijas loceklis*

